

Debattartikel om inkludering i skolan

Barn- och ungdomsnämnden i Uppsala tog den 23 maj beslut om ett nytt individbaserat stöd riktat till elever med särskilda behov i grundskolan, t ex elever med ADHD, autism och andra funktionsnedsättningar som inte är berättigade till tilläggsbelopp enligt skollagen. Barnombudsmannen i Uppsala uppskattar detta och vill bidra med lite tankar kring hur stödet kan användas.

I skollagen finns en skrivning om särskilt stöd till elever: ”Det särskilda stödet ska ges inom den elevgrupp som eleven tillhör om inte annat följer av denna lag eller annan författning.”

Bakom denna mening ligger till exempel forskning som visar att det stöd som en del elever fått, har gjort att de gått miste om övrig undervisning, och att stödet alltså inte kompletterat, utan blivit istället för, och då gjort att eleverna hamnat mer efter än de kanske hade gjort annars. Sedan ett antal år tillbaka används begreppet inkludering för att belysa vilket synsätt vi bör ha på eleverna. Utgångspunkten i ett inkluderande arbetssätt är att det normala är att vi alla är olika, och alltså har olika behov, men att alla ska ingå i och känna sig omfattade av verksamheten. Till exempel vara inkluderade i en klass. Lärmiljön ska anpassas efter eleverna, istället för tvärtom. Detta kan dock tolkas på olika sätt.

Särskilt stöd har kunnat innebära att några elever i en skola har fått undervisning i liten grupp, med en eller flera lärare/assistenter. Detta vill nu styrdokumenterna gå ifrån som generell princip, med god grund.

Ett alternativ är att använda den befintliga personalen som funnits i denna grupp och minska ner några av klasserna där det ofta finns runt 30 elever, till betydligt färre, säg runt 20, och dessutom kanske förstärkt med en assistent eller en till lärare. Detta har testats i till exempel Nossebro skola i Västergötland, där arbetssättet ledde till enorma förbättringar i resultat för hela gruppen elever.

Det som tyvärr har gjorts i en del fall är att den lilla gruppen mer eller mindre har försvunnit med argumentet: ”Vi får inte ha små grupper längre”. Eleverna från den lilla gruppen har då gått upp i de stora klasserna och den extra personalen behövs inte. Konsekvenserna av detta är förstås många, men sällan särskilt bra. En elev med till exempel ADHD, som har svårt att hålla fokus när det är många intryck runt

omkring, eller en elev inom autismspektrat, som behöver tydlig vägledning i många av arbetsuppgifterna, fungerar sällan bra i en så stor grupp, vilket leder till jobbiga situationer och dåliga resultat för alla elever som berörs.

Istället för att skolan och klassrummet anpassas så att det kan vara en plats för alla, blir i dessa fall de elever som inte klarar av en klassrumsmiljö med 30 elever och en lärare mer stigmatiserade än de var när de gick i en liten grupp. I den lilla gruppen gick de kanske miste om en del undervisning och samspel med övriga elever, men fungerade i alla fall socialt där. Det kan här vara värt att framhålla att en liten grupp kan vara det bästa för en del elever, och att det finns stöd för det också i skollagen. Det kan fortfarande ske på ett inkluderande sätt.

Från Specialpedagogiska institutet brukar framhållas att alla elever på en skola gynnas av att skolan anpassas till elever med funktionsnedsättningar. Det kan handla om allt från bättre belysning och noggrannare städning till mindre grupper och mer personal.

I Skollagen står också: ”Eleven och elevens vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta när ett åtgärdsprogram utarbetas.” Här är det extra viktigt att tänka på hur det är formulerat i artikel 12 i FN:s konvention om barnets rättigheter, nämligen att ”barnet ska särskilt beredas möjlighet att höras”. Det innebär att det åligger skolan att se till att det barn som berörs både får begriplig information och möjlighet att uttrycka sig på ett sätt som passar just det barnet.

Skolans uppgift är kort sagt att se till varje barns behov genom att dels lyssna på hur just den eleven känner att det skulle fungera bäst, i kombination med vad aktuell forskning säger.

Lisa Skiöld

Barnombudsmannen i Uppsala